

Om Norrköping.

Min mamma var född i Norrköping. Hennes far hette Frans Hjalmar Östergrén och tillhörde en gammal Norrköpings- och Östgötsläkt. Den förste med namnet var till yrket trädklippare på messingsbruket i staden. Sonen blev skraddaremästare. Om dessa två är utöver namnen intet känt.

Skraddarens son ~~Anders~~ Anders Fredrik kom emellertid att bli en betydande och välkänd man i Norrköping. Han drev klädetillverkning av betydande omfattning, till att börja med enligt vedertagna hantverkmässiga former. Han torde ha sysselsatt ett hundratal personer innan ^{han} avvecklade sitt företag för att låta det uppgå i Drags bolag då industrialismen gjorde sitt intåg i den norrköpingska textilindustrin.

Anders Fredrik torde ha ~~haft~~ bedrivit andra ekonomiska aktiviteter. Känt är, att han var en av initiativtagarna till Norrköpings Enskilda Bank.

Han gifte sig med en Norrköpingsflicka, dotter till en annan klädesmakare, Wilhelmina Carolina Sofia Hoffstedt.

Martin Christoffer Hoffstedt, vars far invandrat, troligen från Pommern. Svärmodern hette Anna Justina Spaak och var av gammal ansedd familj.

Martin Christoffer hade gård vid Samtalstorget i Norrköping, där han såväl bodde som drev sin verksamhet. Huset finnes kvar och ägs nu av Konsum.

Tack vare fil. dr. Helmfrid, som skrivit ~~en~~ sin doktorsavhandling om gården Ståthöga, en gång i Hoffstedts ägo, ha vi möjlighet att göra oss en uppfattning om denne man.

Han förefaller att ha haft ett rätt hårdhänt handlag i affärer. Affärer av olika slag syns ha intresserat honom, kanske mest tomt och husaffärer. I dessa senare deltog även hans söner, och dessa gjorde även sinsemellan och med fadern en del transaktioner.

Frans Hjalmar, min morfar, var son till Anders Fredrik och Wilhelmina. Eftersom familjen var mycket välsituerad ~~kunde~~ ~~han~~ ~~knappast~~ ~~bli~~ ~~utbildad~~ ~~att~~ ~~sätta~~ ~~honom~~ ~~lära~~ fick morfar en god ~~utbildning~~ affärsutbildning. Av någon anledning, som jag inte känner, tog han inte studentexamen i likhet med sina jämnåriga släktingar utan fullbordade sina studier vid en handelsskola i Lünebeck. Hemkommen torde han, som det hette, ha koditionerat på en del köpmanskontor och blev småningom anställd vid Norrköpings Mekaniska Verkstad. Under en period skötte han som Inspektör gården Ingelsta, ~~för~~ som fadern köpt och där modern bodde kvar efter dennes död.

II.

Han hade sin sista befattning som disponent för Utskänkningsbolaget i Norrköping. Det kan möjligen förvåna, att han med sitt påbrå icke ägnade sig åt den framåtgående textilindustrien. En förklaring kan vara, att kusinen Lenning dominerade de företag, som ~~kunde~~ familjen hade förbindelser med. Morfar var en snäll och timid person och tyckte inte om Lenning, som kanske inte heller var så angenäm att ha att göra med.

Någon affärsman var han ju heller inte. Han var på det hela taget av en försiktig läggning och alldeles särskilt när det gällde ekonomi. Jag har anledning förmoda, att ^{han} i sina unga år, när det gällde ekonomi, visade en del prov på motsatsen och levde som en ~~en~~ en förmögen yngling anstår, klädde sig efter senaste mod, roade sig i den mån det var möjligt i det lilla Norrköping och fotograferade sig ofta.

Hans allmänna försiktighet berodde väl närmast på uppfostran och på medfödd ovilja mot kroppsanssträngningar, redan att vistas på landet, där det var smutsigt utomhus uppväckte hans motvilja.

Dessutom tyckte han, att det var för grönt om somrarna.

Att han ~~inte~~ lejde bort sin beväringstjänst, var förklarligt.

~~Kanske~~ Tyvärr vet jag så lite om mina morföräldrars ekonomi, man talade inte ^{mycket} om pengar i den familjen, inte just mer än att man skulle spara noga på dem. Och det gjorde man.

Vad jag ~~dessutom~~ vet är, att morfars två svågrar inte levde efter denna princip och att detta ledde till, att deras hustrurs arvs-
lotter snart togo slut och att de gjorde stora skulder däröver.

~~Man~~ skrev på papper dåförtiden, kanske mer än nu, morfar gjorde det och kom därigenom under krisen på sjuttiotalets början i svårigheter. Han måste inställa sina betalningar och bjuda ackord.

16%, om jag minns rätt. Tack vare den tidens liberala lagstiftning innebar detta ingen katastrof, eftersom man kunde "skriva över" pengar på sin hustru, men det blev tydligen en varning för livet.

Några ekonomiska risker tog han inte mer.

I sin dagliga gärning vill jag föreställa mig, att morfar var duglig, samvetsgrann och ganska flitig. Skrupulöst ärlig var han dessutom och hade de egenskaper, som konstituerar en gammaldags, konservativ gentleman.

På grund av sitt angenäma sätt, sin stilla humor och oförargliga originalitet fick morfar många vänner, varav han gillade en del talde flera och noga undvek somliga.

Kanske ser man fel, när man bedömer en tidigare generation, hur mycket man bemödar sig om att vara rättvis, men nog var den generationen ovanligt hårt fastslåst i de vanor och föreställningar de en gång anlagt.

III.

Morfar var i allt gäsentligt lik sin omgivning och klagade som sig borde på nymodigheter som velocipeder, de nya gula spårvagnarna, vars vilda framfart sannolikt skulle reducera antalet invånare i staden m.m. Han var emellertid ändå karl att inom de trånga gränser den lokala etiketten medgav utveckla sig till ett älskvärt original.

När jag tänker tillbaka på små händelser, som stannat i mitt minne, förstår jag, ~~att~~ när jag sammanställer dem, att han gärna skulle ha velat gestalta sitt liv på ett annat sätt, om inte förhållandena varit honom övermäktiga och om inte min mormor hade hållit honom i så korta tyglar.

Mormor var sysslingbarn till morfar. Hon hette som flicka Hoffstedt och tillhörde släktens eksjögren. Även hon ~~hade~~ var av klädesmakar- och färgare-släkt. Föräldrarna dog tidigt. Fadern var den enda, som omkom i samband med den stora branden i Eksjö, då halva staden lades i aska. Mathilda, så hette min mormor fick då ett hem hos sin farmor, ett strängt fruntimmer. Till förmyndare hade hon sin läspräst Hedner i Asby, en gång riksbekant för sina vackra trädgårdanläggningar vid prästakället. Det sades, att mormor framlevde sin unga dagar som en fattig flicka, men bevarade förmyndarräkningar tyder icke på, att det var så illa, snarare tvärtom.

Mormor var mycket vacker som ung; när hon läste för prästen kallades hon Asby ros, vilket knappast är ett vackert namn på en vacker flicka.

Hon var ståtlig även på gamla dar, men ~~såg~~ hade ett missbelåtet drag över munnen, som delvis var medfött.

Hur det kom sig, att min fina morfar tog sin hustru från "Getapulien", som ansåvas en löjeväckande landsända, förstår jag inte, men det var kanske därför, att de voro så olika till sättet. Det brukar förena hjärtan ibland.

Jag är rädd, att jag kommer att bli lite orättvis, när jag talar om mormor. Hon var visserligen mycket snäll mot mig, och gick t o m någon gång så långt, att hon försvarade mig, när jag gjort något bus, men hon var totalt humorlös och fullständigt ointellektuell och så småljög hon ibland för oss barn, och det märkte vi. Olyckligtvis reagerade hon på ett synnerligen muntrande sätt, när hon utsattes för något ~~prkticäl~~ joke, och sådana fick hon uppleva många. Morfar var därvidlag långt ifrån oskyldig.

Men mormor höll ordning på hus och pigor. Hemmet var alltid pyntat, och hon såg till, att inga lösören bytte plats.

IV.

~~Det var inte~~ Mormors dagsprogram ändrades inte mycket under den tid morfar och hon bodde i Norrköping; de kommo senare att flytta till Stockholm, varom jag skall återkomma.

När de dagliga sysslorna ej tog hennes tid i anspråk, satt hon vid sitt fönster åt Drottninggatan på ett litet podium, fönstret satt högt upp, vid ettlitet sybord, på vilket det stod en "syklump". Medan hon sydde höll hon ett vaksamt öga på skvallerspegeln. Hon var nämligen mycket nyfiken. Hon bestred själv energiskt, att så var fallet, hon ville bara titta. Mycket nytt såg hon väl heller inte men säkert morfar med käppen på hans speciella sätt under armen promenerande tillsammans med polismästaren Mauritz Edelstam.

Lite senare hörde hon Norrköpings Tidningar falla ner i brevlådan och ytterligare lite senare hördes morfars fotsteg. Då gick hon och öppnade.

För att för åtminstone för egen räkning byta med monotonien tog sig morfar orådet före att låta raka av sitt vackra halskägg för att se vilket intryck detta skulle göra på mormor, när han kom hem. Resultatet blev så lyckat, att ^{han} inte glömde det i hela sitt liv. Mormor kände inte igen honom, utan smällde igen dörren mit för näsan på honom.

Även om min syster och jag inte var bortskämda med nöjen i våra yngre år, led vi nog svårt av tristessen, givetvis i synnerhet, om besöket drog ut på tiden. Jag tror jag led värre än min syster, ^{han} hade anseende för att vara snällare, något som medförde en del fördelar.

Enligt våra begrepp gick vi sänagsklädda var dag, med alla de risker det medförde.

Jag vet att jag av pur leda gjorde dumheter, bl a skar jag på föreskrivet sätt min kalvkotlett vid kvällsmaten och radade upp bitarna på borsduken för att det skulle hända något, och det gjorde det.

Jag lärde mig ganska sent att vissla, men under ett besök hos morfar och mormor hade jag kommit på knepet och kom stolt in till morfar som satt vid sitt skrivbord för att demonstrera mitt kunnande. Morfar såg sig omkring och sa: jag tyckte nyss, att jag satt i mitt rum, men jag tycks ha kommit in i en drängstuga. Jag fick lova att aldrig göra så mer. Om jag höll mitt löfte, hade jag att förvänta 10 öre vid avresan. Det var ett hårt bud, men å andra sidan var 10 öre pengar, så jag återupptog inte visslande förrän jag kommit på tåget och utom hörhåll. Den stränghet man utsattes för på den tiden kom en att tro, att man var ett hopplöst fall, som de äldre var snälla emot på grund

V.

av sin godhet. ~~Nå~~ En tes, som aldrig yttralades , men som man levde efter ändå, var att barn var stygga. Själv var jag fullt övertygad om, att jag var mycket stygg. Nog försökte jag efter fattig förmåga att uppföra mig skickligt, men det ledde sällan till något positivt omdöme.

Det fanns inga barn att leka med i Norrköping. Det var ju närmast otur. Bekanta familjer hade inte barn i vår ålder åtminstone inga med lämpliga manerer, utom dr von ~~Hgax~~ Unge flickor.

Ett försök från min sida, att skaffa mig några kamrater i sandhögen vid S:t Olai kyrktorn slog inte väl ut. Jag hade slagit mig i slang med ett par angenäma busungar och hade kul. Men då kom flickorna von Unge och fick se mig med mina nya vänner. De fnös ochsa; om du du ä tillsammans med de där får du inte vara med oss, varefter jag var helt isolerad.

Flickorna von Unge har senare beklagat intermezzot, jag får numera vara tillsammans med dem.